

Povezanost med osebnostno strukturo in učinkom psihiatričnega zdravljenja pri pacientkah z depresivno motnjo

Sana Čoderl Dobnik
 Oddelek za psihologijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani;
 Psihiatrična bolnišnica Begunje, e-mail: sana.coderl@ff.uni-lj.si

Depresija je ena pogostejših in ponavljajočih se duševnih motenj, ki ljudi najbolj onemogočajo v vsakodnevnem funkcioniranju. Etiologija depresivne motnje je povezana s spletom bioloških, psiholoških in socialnih dejavnikov, ki sovplivajo tudi na potek zdravljenja. Področje povezanosti med osebnostnimi dejavniki in potekom ter zdravljenjem depresije je še relativno neraziskano področje, večina opravljenih raziskav pa je bila do sedaj opravljena s pomočjo samoocenjevalnih osebnostnih inštrumentov. V naši raziskavi smo osebnostno strukturo definirali skozi psihoanalitični model prilagoditvenih funkcij ega, ki predstavlja klinično uporaben model za razumevanje človekovega notranjega psihološkega doživljanja in funkcioniranja, ocenili pa smo jo z Rorschachovo metodo (Celoviti sistem ocenjevanja po Exnerju) kot implicitno mero posameznikove osebnostne strukture. V raziskavi nas je v skladu z moderatorskim učinkom osebnosti na zdravljenje zanimalo, ali je osebnostna struktura pomembno povezana z dolgoročno učinkovitostjo psihiatričnega zdravljenja depresivnih pacientk. Rezultati podpirajo hipotezo o povezanosti med posameznikovo osebnostno strukturo ter načinom spoprijemanja z depresijo in procesom okrevanja. Izsledki naše raziskave kažejo, da lahko poznavanje osebnostnih značilnosti, poleg ostalih sovplivajočih dejavnikov, pomembno izboljša zmožnost kliničnih psihologov za napovedovanje kasnejše prilagoditve pacientov. Na podlagi rezultatov naše raziskave zaključujemo, da je depresija kompleksna motnja, ki vključuje tudi pomembne vidike osebnosti, kar bi bilo potrebno upoštevati pri izdelavi kliničnih smernic za diagnosticiranje in zdravljenje. Raziskava v tem okviru doprinaša k bolj kakovostni diagnostični in terapevtski obravnavi pacientov v vsakodnevni klinični praksi in poudarja pomen individualiziranega ocenjevanja in načrtovanja zdravljenja.

Osebnostne značilnosti in vrednotne orientacije moških, obsojenih zaradi kaznivih dejanj z elementi nasilja

Melita Zver Makovec
 ZPKZ Ig, e-mail: melita.zver-makovec@gov.si

V raziskavo je bilo vključenih 27 obsojencev, ki prestajajo zaporno kazen zaradi kaznivega dejanja z elementi nasilja. Minimalna dolžina kazni je 1 leto in pol. Preverjali smo njihove osebnostne značilnosti v okviru modela velikih pet ter vrednotne orientacije. Uporabili smo BFI – vprašalnik velikih pet ter Rokeachevo lestvico terminalnih in instrumentalnih vrednot. Uporabili smo neparametrične analize, korelacijsko analizo posameznih spremenljivk ter MDS. Pri skupini obsojencev lahko opazimo, da je vrednota sreča pozicionirana precej oddaljeno od ostalih vrednot. Sklepamo, da je zaznana uresničenost vrednote sreča in z

njo povezano zadovoljstvo celo manj zadovoljena. Morda je takšno ugotovitev možno pripisati dejstvu, da obsojenci dostikrat pozunanjijo odgovornost za lastno življenje in dejanja in imajo zunanji lokus kontrole. Pri skupini obsojencev smo ugotovili srednje visoke pozitivne korelacije med faktorjem osebnosti »energija« in vrednotami »socialno priznanje«, »užitki«, »zrela ljubezen«, »notranja harmonija«, »družinska varnost«, »izpopolnjen smisel življenja« in »udobno življenje«. Prav tako smo ugotovili, da imajo obsojenci manj izražen faktor stabilnosti. Bistven zaključek je, da se enake osebnostne orientacije različno povezujejo z uresničenostjo tako terminalnih kot instrumentalnih vrednot. Torej je pomembnejše kot osebnostne orientacije pravzaprav sporočilo referenčnega okolja glede terminalnih vrednot oziroma interakcija referenčnega okolja in osebnostnih orientacij. Predvidevati je, da so intervencije na ravni vrednot potrebne predvsem na ravni referenčnega okolja. Terapevtsko pomemben je rezultat, da pri obsojencih ni nobene pomembne korelacije med rangom instrumentalnih vrednot in faktorji BFI, kar kaže na možnost razvijanja vrednotnih orientacij, ki bi jim bile v pomoč.

Analiza klientov v športno-psihološki praksi

Aleš Vičič
 Podpora vrhunskim dosežkom, e-mail: ales@sportni-psiholog.si

Namen prispevka je predstaviti raznolikost klientov v športno-psihološki praksi in nakazati nujnost širine postopkov za uspešnost obravnave. V kvalitativno vsebinsko analizo smo zajeli več kot 400 športnikov iz lastne 18-letne športno-psihološke prakse ter jih na podlagi različnih problematik razdelili v deset kategorij. Prvo skupino predstavljajo športniki z akutnim stresom, zaradi katerega je kratkotrajno močno znižana njihova učinkovitost v športu. Za drugo skupino klientov je značilen lokaliziran stres, ki se kaže v znižani učinkovitosti le na določenem področju (npr. na nekaterih tekmah, pri enem tehničnem elementu). Tretja skupina športnikov išče pomoč zaradi trajnega šibkega stresa, ki povzroča rahlo nižjo učinkovitost na vseh treningih in tekmah. Na četrto skupino vplivajo trajne, bolj čvrste osebnostne lastnosti (npr. nizko samospoštovanje). Naslednjo skupino predstavljajo športniki, pri katerih zaznavamo začetek psihopatologije (npr. motnje hranjenja, motnje anksioznosti, osebnostne motnje). V šesti skupini so športniki, ki imajo omejene motorične sposobnosti in zato za doseg višjih ciljev iščejo vse možne rezerve za napredek. Sedma skupina športnikov se srečuje s težavami izven športnega življenja (npr. odnosi z bližnjimi), osma pa z reševanjem težav v športnem okolju (npr. slaba organiziranost, vodenje ali razmere za trening). Deveto skupino klientov predstavljajo slabo motivirani športniki. V deseti skupini pa smo pomagali športnikom pri odločanju za večje karijerne spremembe. Naše dolgoletne izkušnje in predstavljena različnost problematike nalaga športnemu psihologu, da uporablja širok spekter strokovnih rešitev, saj v nasprotnem primeru ne moremo zagotoviti uspešnosti obravnave. Zato v naši praksi uporabljamo postopke, ki izhajajo iz praktično vseh dognanj psihologije, predvsem pa iz športne psihologije in vedenjsko-kognitivnega pristopa.